

પ્રવચન નં. - ૩

ગાથા ૩૨૦

તા. ૧૨-૮-૭૦

સમયસાર, ત્રીનસો વીસ ગાથા, ઉસડી જયસેનઆચાર્યડી ટીકા, પહલા પારિગ્રાફ હો
ગયા, દૂસરા પારિગ્રાફ, એકદમ સૂક્ષ્મ તત્ત્વ હૈ, અમારે શેઠ પૂછતે હૈ, કે સૂક્ષ્મ કયોં કહેતે હો ?

(શ્રોતા:) ઉસકા ખુલાસા (ગુરુદેવ:) વો અતીન્દ્રિયજ્ઞાનસે પક્કડમે આવે ઐસી ચીજ હૈ, શેઠ ? વિષય કયા ચીજ હૈ ? સમ્યગ્દર્શન હૈ વો પર્યાય હૈ-અવસ્થા... પણ ઉસકા ધ્યેય... કયા ચીજ હૈ ? કૈસી હૈ ? એ ચીજની વ્યાખ્યા ટૂંકી પહેલે કહેગા, વિશેષ પીછે કહેગા.

પહેલા શબ્દ હૈ ‘સર્વવિશુદ્ધ’ કૈસા હૈ ભગવાન આત્મા અંદર ? એક સમયકી પર્યાય બિનાકી ચીજ ! શરીર તો નહીં, વાણી તો ઉસમેં નહીં, પુણ્ય પાપકા વિકલ્પ જો રાગ હૈ વો તો ઉસમેં નહીં, પણ એક સમયકી પર્યાય જો મોક્ષ ઔર મોક્ષકા મારગકી હૈ, વો ભી ઉસમેં નહીં ઐસા સર્વવિશુદ્ધ ભગવાન આત્મા !

પાનાં તો હૈ ને હાથમેં ? પાનાં હો તો ઠીક પડેગા ઉસમેં છે નેમીચંદભાઈ ? પાનામાં ધ્યાન રાખવું હો ? ઓલા દાગીનાને કેમ રાખે છે ઘેરે ? હીરાને રાખે ડાબલીમાં એમ પાનાં ચૂંથાઈ જાય ને મેલા થઈ જાય એમ ન રાખવું, આ તો હીરા જૈસી ચીજ હૈ સમજમેં આયા ?

કયા કહતે હૈ ? ‘સર્વવિશુદ્ધ’ ભગવાન આત્મા, એક સેકન્ડકા અસંખ્યમાં ભાગમેં એક સમયમેં વસ્તુ સર્વવિશુદ્ધ ધ્રુવ. સર્વવિશુદ્ધ એક બોલ. ‘પારિણામિક’ સહજ ત્રિકાળી ભાવ, સર્વવિશુદ્ધ પારિણામિક, પારિણામિક અર્થાત્ સહજ કોઈની અપેક્ષા પર્યાયની નહીં, નિમિત્તની નહીં, નિમિત્તના અભાવની નહીં, એવો ત્રિકાળી પરમપારિણામિક ‘પરમ ભાવગ્રાહક’ ઐસા જો પરમભાવ ધ્રુવ. સમજમેં આયા ? ઐસા પરમભાવ, ત્રિકાળીભાવ, એક સમયકી પર્યાય વિનાકા ભાવ, પરમભાવ ગ્રાહક યે હૈ અંદરમેં હોં ઐસા ? હૈ ઉસકો બતાતે હૈ, અંદરમેં હૈ ઐસા દરેકમેં ઉસકો બતાતે હૈ. ઉસકી દૃષ્ટિ કરના પહેલે ઐસા કહતે હૈ, ઉસકો ખ્યાલમેં લીધા વિના દૃષ્ટિ કહાંસે કરે ? સમજમેં આયા ?

પ્રથમમેં પ્રથમ સમ્યગ્દર્શનકા પ્રાપ્તિ કરનેમેં ઉસકા વિષય કયા ? ઉસકા ધ્યેય કયા ? વો ચલતી હૈ બાત, સૂક્ષ્મ હૈ ઐસી બાત જૈનદર્શન સિવાય બીજે કયાંય હો સકે નહીં (શ્રોતા: બીજા મોક્ષની વાત કરે છે તો ખરા) ગુરુદેવ: ઈ વાતું કરે બધાય ડીંગમારે કલ્પનાથી સમજમેં આયા ? ખબર નહીં ઉસકો. સતકી એ માને કે યહાં બી ઠીક હૈ વહાં બી ઠીક હૈ, ઠીક હૈ હી નહીં કયાંય, સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર, વીતરાગદેવે એક સેકન્ડકો અસંખ્ય ભાગમેં તીનકાલ, તીનલોક દેખા, ઉસકે મુખસે વાણી નીકલી, એ આગમ ઔર ઉસને કહા વો પદાર્થ, નંદકિશોરજી ? (શ્રોતા:) યે તો સંપ્રદાયકી બાત હૈ (ગુરુદેવ:) સંપ્રદાય કી નહીં વસ્તુકી સ્થિતિ ઐસી હૈ, સંપ્રદાયકી બાત નહીં આ... સમજમેં આયા ?

જૈનદર્શન કોઈ સંપ્રદાય નહીં હૈ, વસ્તુકા ઐસા સ્વભાવ હૈ, ઉસકો જૈન કહતે હૈ, ઐસી જૈનકી જો ચીજ અંદર હૈ વીતરાગસ્વરૂપ ! સર્વવિશુદ્ધ ! ઉસમેં રાગ નહીં, પર્યાય મલિન નહીં, એક સમયકી હીણી અવસ્થા ભી નહીં, પર્યાય જો એક સમયકી હૈ વો ભી નહીં. પર્યાય હૈ પણ ત્રિકાળી ધ્રુવમેં પર્યાયકા અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ?

સર્વવિશુદ્ધ પારિણામિક, પારિણામિક એટલે સહજભાવ. જિસમે સહજરૂપ, ત્રિકાળી ધ્રુવ-પરમભાવ, એસા જો પરમભાવ, ધ્રુવભાવ, જ્ઞાયકભાવ અવિનાશીભાવ ઉસકો ગ્રાહક ઉસકો જાનનેવાલી નય, નય એટલે જ્ઞાનકા અંશ, જો એસા પરમભાવ વસ્તુકો પકડે જાણે, ઉસકા નામ દ્રવ્યાર્થિકનય કહનેમે આયેગા દેખો ! ‘પરમભાવગ્રાહક શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત’-પહેલે ઉપાદાન આ ગયા, યે પર્યાયકા થા, આ શુદ્ધ ઉપાદાન ધ્રુવકા હૈ. શાસ્ત્ર તાત્પર્ય દોપહરમે આતે હૈ ન, સમજમે આયા ?

ધ્રુવ... નિત્યાનંદ પ્રભુ જિસમે હલન ચલન મોક્ષકા મારગ ને મોક્ષકી પર્યાય ભી જિસમે નહીં. સમજમે આયા ? ‘એસા શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત’ એમ શબ્દ પડા હૈ ને, ઓલામાં શુદ્ધ ઉપાદાનરૂપસે એસા થા, શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત નહીં થા, પહેલે પાંચમી પંક્તિ. (પોતે શુદ્ધ ઉપાદાનરૂપે કરતો નથી અને વેદતો નથી) એસા કથન થા, વહાં પર્યાય થી, ઇધર ‘શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત’ ત્રિકાળ (ધ્યેયની વાત છે) સમજમે આયા ? શાંતિસે સમજના, અપૂર્વચીજ હૈ, આ ટીકા આચાર્યે એટલી સૂક્ષ્મતાસે કીયા, એકલા અમૃત રેડયાં છે સમજમે આયા ?

જિસકો સમજમે ન હો તો ઉસે સમજના તો પડેગા ને પહેલે, (કિ) કયા ચીજ હૈ ? અને કઈ ચીજકી દૈષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન તો ધરમકી પહેલી સીઢી હૈ, ધરમકી દશા પ્રગટ હુએ બિના ઉસકો ધરમ કહાંસે હોગા ? સમજમે આયા ? જ્ઞાન ને ચારિત્ર તો પીછે પણ સમ્યગ્દર્શન હો તો જ્ઞાન સચ્ચા હોતા હૈ ઔર જ્ઞાન સચ્ચા હો તો સ્વરૂપમે સ્થિરતા હો તો ચારિત્ર સચ્ચા હોતા હૈ પ્રથમ દૈષ્ટિકા વિષય કયા હૈ ઉસકી તો ખબર નહીં તો કહતે હૈ કિ ‘પરમભાવગ્રાહક’ પરમભાવ ત્રિકાળ, ઉસકો જાનનેવાલી ગ્રાહક એટલે ગ્રહણ કરનેવાલી એસા ત્રિકાળભાવકો ગ્રહણ કરનેવાલા એસા નયકા અંશ-જ્ઞાનકા વર્તમાન અંશ, આગે કહેગા. ‘શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત’ ત્રિકાળી ધ્રુવ જ્ઞાયક ભગવાન... ચૈતન્યબિંબ ! અનાદિ-અનંત (અર્થાત્) આદિ અંત વિનાકા, એસા શુદ્ધઉપાદાનભૂતશુદ્ધ ઉપાદાન સ્વરૂપ, એમ કહતે હૈ એટલા તો વિશેષણ દિયા, આહાહા ! સમજમે આયા ?

“શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયસે” એસા જો ચીજ, જો ત્રિકાળી ધ્રુવ સ્વભાવ, યે શુદ્ધ દ્રવ્ય ! શુદ્ધ દ્રવ્ય નામ ત્રિકાળ સ્વભાવ-સામાન્ય યે શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક-શુદ્ધદ્રવ્ય કો આર્થિક- જે જ્ઞાનકા પ્રયોજન શુદ્ધ-દ્રવ્યકો લક્ષમે લેના હૈ એસી નયકો શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનય કહતે હૈ. શુદ્ધ... દ્રવ્ય, દ્રવ્ય એટલે વસ્તુ આર્થિક એટલે જિસકા પ્રયોજન એસા નય જો જ્ઞાનકા અંશકા પ્રયોજન ત્રિકાળી ધ્રુવકો લક્ષમે લેના હૈ એસા નયકો યહાં શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકનય કહતે હૈ આહાહા !

સંસારમાં-વેપારમાં આ વાત હોય નહીં, હોય ? (તમે) બે ભાઈઓ વચ્ચે આ વાત કોઈ દિ’ કરી છે ? સંપ્રદાયમાં જાય ત્યાં ય મળે નહીં (ત્યાં) ભક્તિ કરો ને જાત્રા

કરો ને પૂજા કરો... દયા પાળો ને વ્રત કરો, સ્થાનકવાસી હોય તો દયા પાળો, દેરાવાસી હોય તો જાત્રા-પૂજા કરો... મંદિર-મંદિર બનાવો. દિગમ્બર હોય તો એસા ખાના ને એસા ન ખાના-પીના એ ઉસમેં ઘૂસ ગયા એ.. ય ! પોપટભાઈ ? (શ્રોતા:) આવું ચાલે છે. (ગુરુદેવ:) ચાલે છે ત્યારે તો આ વાત ચાલે છે.

કહેતે હૈં... ઓ.. હો.. હો.. હો અંદર વસ્તુ જે હૈ ભગવાન આત્મા ધ્રુવ ! એ એમાં શરીર તો નહીં, વાણી તો નહીં, કર્મ તો નહીં, પુણ્ય પાપના વિકલ્પ રાગ વો તો નહીં પણ એક સમયકા પર્યાય જો પ્રગટ પર્યાય વ્યક્ત પર્યાય જો વર્તમાન અવસ્થા વો ભી જિસમેં નહીં. સમજમેં આયા ? ભારે ભાઈ સાંભળ્યું નો હોય કેટલાકે તો આવું ! કોણ જાણે શું હશે આ ?

‘ સર્વવિશુદ્ધ ’ ફેર લેતે હૈં, યે ભાઈ તો જાનેવાલે હૈં, ઠીક હવે છેલ્લે વ્યાખ્યાનમેં સૂન તો જાય કે એસી ચીજ થોડી હૈ વીતરાગ માર્ગમેં વસ્તુના માર્ગમેં, એસી વીતરાગમારગમેં વસ્તુકા મારગમેં (શ્રોતા:) પ્રભુકા મારગમેં હૈ (ગુરુદેવ:) પ્રભુ ! એકલા પવિત્રતાકા પિંડ એકલા શુદ્ધ સ્વભાવકા ગંજ એકલા નિત્યાનંદ જિસમેં નિત્ય આનંદ પડા હૈ એસી ચીજ એ સર્વવિશુદ્ધ પારિણામિક અર્થાત્ ત્રિકાળભાવ ! પારિણામિક એટલે સહજપરિણામ આત્મસ્વરૂપકા લાભ એટલે વાસ્તવિક આત્મસ્વરૂપ તો ધ્રુવ. પારિણામિકની વ્યાખ્યા હૈ ‘ પંચાસ્તિકાય ’મેં હૈ ભાઈ ‘ આત્મસ્વરૂપલાભ: પારિણામિક: ’ સમજમેં આયા ? પંચાસ્તિકાયમેં હૈ.

(પંચાસ્તિકાય ગ્રંથમાં જોતાં જોતાં) શ્રોતા: ૫૪-૫૫ માં (ગુરુદેવ:) ૫૬માં છે. ખબર છે ને ? એ.. છપ્પન (ગાથા) આવી. છપ્પનમાં હૈ ‘ દ્રવ્યઆત્મલાભહેતુક: પરિણામ: ’ સંસ્કૃત હૈ, વો અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહા હૈ. દ્રવ્ય-આત્મલાભ, દ્રવ્ય નામ વસ્તુ. વસ્તુ નામ પદાર્થ, ઔર ઉસકા આત્મલાભ સ્વરૂપનો લાભ, જિસકો યહાં પારિણામિકભાવ કહતે હૈ, યે દ્રવ્ય આત્મલાભ, વસ્તુકા સ્વરૂપ ઉસકા લાભ, લાભ નામ ઉસકી હૈયાતિ (અર્થાત્) વસ્તુકા ત્રિકાળી સ્વરૂપ, ઉસકા લાભ નામ હૈયાતિ એસા જો કારણ એસા પરિણામ સમજમેં આયા ?

આ તો આખિરકી બાત, સમ્યગ્દર્શનકા વિષયકી હૈ (શ્રોતા: માખણ હૈ) (ગુરુદેવ:) માખણ હૈ, કભી સૂના હી નહીં અંદરમેં, જે તે સૂનકર જિંદગી ગાળ દિયા, (શ્રોતા: અબ સુનાઈએ આપ) દ્રવ્ય-આત્મલાભહેતુક: દેખો ! સંસ્કૃતમેં હૈ (નીચે) પરિણામસે યુક્ત જે પારિણામિક કેસા હૈ ? કે આત્મલાભ, આત્મલાભ, નામ સ્વરૂપકા લાભ, સ્વરૂપકા લાભકા અર્થ પર્યાય નહીં અહીંયાં, સ્વરૂપકી હૈયાતિ ! દેખો, આત્મલાભકા અર્થ કોંસમેં કિયા હૈ-હૈયાતિ.

ભગવાન આત્મા નિત્યાનંદ એક સમયકી વર્તમાન પ્રગટ અવસ્થા સિવાય, સમજમેં

आया ? आत्मलाभ आत्मानि हैयाति जुओ पर्यायकी हैयाति, नहीं किया आत्माकी यहाँ. आहा.. हा.. हा ! पुण्य-पापका राग तो एक बाजु रही गया विकार पक्ष अकसमयकी पर्याय वो द्रव्य आत्मलाभ नहीं, भगवान ध्रुव नित्यानंद प्रभु आदि-अंत विनाका सत् स्वरूप ऐसा आत्मा उसका लाभ. स्वरूपप्राप्ति, नीचे अर्थ किया है हमारे पंडितजिअ (कि) आत्मलाभ स्वरूपप्राप्ति-स्वरूपने धारी राभनार-पोताने धारी राभनार हैयाती, द्रव्य पोताने धारी राभे-पोतानी हैयाति रहे तेने पारिणामिक कहेनेमें आता है. समजमें आया ? एक तेने ज यहाँ पारिणामिक कहा है पारिणामिक = वस्तुका हैयातिरूप भाव. त्रिकाण सत्स्वरूप भाव, त्रिकाण नित्यरूप भाव उसको यहाँ पारिणामिक आत्मस्वरूप हैयाति कहेनेमें आता है, जिसमें एक समयकी पर्याय भी आती नहीं, नंदकिशोरजि ? ऐसा 'परमभावग्राहक' ऐसा त्रिकाणी भाव, स्वरूपकी हैयातिरूप ध्रुव भाव, ध्रुवभाव उसको ग्रहण करनेवाली नय, के जे 'शुद्धउपादानभूत' त्रिकाण है अंदर आदरणीय यीज हो तो शुद्ध उपादान ग्रहण करनेलायक यीज हो तो ये यीज है. सम्यग्दर्शिको (ज्ञानीको-) धर्मीको ये शुद्ध उपादानयीज ये ग्रहण करने लायक ये यीज है. त्रिकाणी ध्रुव आश्रय करने लायक है. समजमें आया ?

ऐसा 'शुद्धउपादानभूत' अभेद कर दिया है, शुद्धउपादानभूत, स्वरूप, एक समयकी पर्याय चलती है भले धरमकी पर्याय प्रगट हुँ हो तो भी उस पर्यायसे रहित, पर्यायसे अवस्थासे रहित 'शुद्धउपादानभूत' त्रिकाण यीज, 'शुद्धद्रव्यार्थिकनय' शुद्ध द्रव्यको जाननेवाली ऐसी नय. अ नयसे 'जव' भगवान आत्मा, कर्तृत्वभोक्तृत्वसे रहित है. आहाहाहा ! समजमें आया ? जैनदर्शन सूक्ष्म है. आ जैनदर्शन, वस्तु जे त्रिकाणी ध्रुव ज्ञायकभाव है, वो भाव, रागका भी कर्ता नहीं, रागका भोक्ता नहीं, बंधका परिणामका कर्ता नहीं, बंधका कारणरूप परिणामका कर्ता नहीं, मोक्षकी पर्यायका कर्ता नहीं, मोक्षका मार्गकी पर्यायका कर्ता-भोक्ता नहीं. अरे ! गजब बात है, नंदकिशोरजि ? कदि आया नहीं कि पुरुषार्थ क्या है ?

भगवान ! तेरा धरमें यीज ऐसी है (श्रोताः) सबकी ऐसी स्थिति है ? (गुरुदेवः) सबकी-सब आत्मामें ऐसा है. सत्... सत् अविनाशी नित्यानंद नाथ ! ऐसा जव वो जव हो ? ध्रुव वो जव, (श्रोताः) वनस्पतिनो जव पक्ष ओवो हशे ? (उत्तरः) ये बधा, वनस्पति-निगोद सब भगवान परमात्मा स्वरूप अंदर है समजमें आया ?

आंडी तो दृष्टि जिसको करनी है उसको कहते हैं कि ध्येय करने लायक आ यीज है, ये सिवाय रागका ध्येय, निमित्तका ध्येय और एक समयकी पर्यायका ध्येय लक्षमें लेनेसे धर्म होता नहीं सम्यग्दर्शन प्राप्त होता नहीं. आहाहाहा ! समजमें आया ? भाषा सादी है, कांछ ऐसी गूढ़ नहीं है बहोत, भले भाव गूढ़ हो ! समजमें आया ? पक्ष कोठ दिवस

સૂના નહીં સમજે નહીં ઘરમને નામે ઓઘે ઓઘે હાંકે, એમ ન ચાલે, મારગ કયા ચીજ હૈ ? કયા ચીજકો દૈષ્ટિમેં લેના અને ઉસકા આશ્રય કરનેસે ઘરમ હોગા સમ્યગ્દર્શન, યે વિના ધર્મ હોગા નહીં. સમ્યગ્દર્શન વિના કોઈ પણ ક્રિયા વ્રત નિયમ આદિ કરે એ બધા એકડા વિનાકા શૂન્ય હૈ. સમજમેં આયા ? શ્યામદાસજી ! બરાબર ઠીક હૈ, આ ગાથામેં આ ગયા. કહાં ગયા પ્રકાશદાસજી ? હૈ કે નહીં ?

પાનું છે કે નહીં ? તમારી પાસે નહીં, મિલા નહીં ? પાનું આપો, જુઓ પાના રાખવા જોઈએ ને તમારે ? આંહી તો થાળી તો આપે પહેલી, પછી થાળીમાં ભોજન પીરસેને ? નીચે થોડું પીરસવાનું છે ? સમજમેં આયા ? દેખો, ઉસમેં કયા લિખા હૈ ?

ઐસા જીવ, કેસા જીવ ? કે જો ‘સર્વવિશુદ્ધ ત્રિકાળ-પારિણામિક સહજ આત્મસ્વરૂપકી હૈયાતિરૂપ ભાવ’ ઓહોહો ! એક સમયકી પર્યાય, એ આત્મસ્વરૂપકી હૈયાતિ નહીં, એક સમયકી પર્યાયમેં જો રમતે હૈ-લક્ષ કરતે હૈ વો પર્યાયદૈષ્ટિ-મિથ્યાદૈષ્ટિ હૈ. સમજમેં આયા ? આહા.. હા ! પર્યાયબુદ્ધિ હૈ ઉસકી.

આંહી તો કહતે હૈ કે ત્રિકાળી ભગવાન, ઐસા જો ‘જીવ’ ઉપર કહા ઐસા વિશેષણવાલા, એ કર્તૃત્વ ભોક્તૃત્વસે કર્તા ભોક્તાસે પરકા કર્તા ભોક્તા નહીં રાગાદિકા કર્તા નહીં ભોક્તા નહીં, આ બંધ મોક્ષકે કારણકા કર્તા ભોક્તા નહીં, ઉસસે શૂન્ય-કર્તા-ભોક્તાકે પરિણામસે શૂન્ય ઔર બંધ-મોક્ષકે કારણસે શૂન્ય, ઐસા કહા હૈ યહાં (શ્રોતાઃ) અશુદ્ધતા અને શુદ્ધતા બેયસે (ઉત્તરઃ) હા, બેયસે સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા નિત્યાનંદ પ્રભુ ધ્રુવ, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ વો ચીજ, રાગકા કર્તા નહીં, વ્યવહાર-દયા દાનકા કર્તા નહીં અને દયા-દાનકા ભોક્તા ભી ધ્રુવ ચીજ નહીં. સમજમેં આયા ? એ સિવાય, બંધ મોક્ષકે કારણ બંધકા કારણ જો મિથ્યાત્વ અવ્રતાદિ પરિણામ, ઉસસે ભી વો ધ્રુવ ચીજ રહિત હૈ. સમજમેં આયા ?

બંધ-મોક્ષકે કારણ-પહેલાં ઉસકી વ્યાખ્યા હોતી હૈ, મિથ્યાત્વ આદિ જો પરિણામ, બંધકા કારણ હૈ યે બંધકા કારણ પરિણામ જો હૈ ઉસસે શૂન્ય આત્મા હૈ, ધ્રુવભગવાનમેં યે પરિણામ હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! મોક્ષકા કારણ-અરે, સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રકા જો પરિણામ-સચ્ચા મોક્ષમારગ, ઐસા પરિણામ, મોક્ષમારગ ભી પરિણામ હૈ-પર્યાય હૈ-એકસમયકી અવસ્થા હૈ તો મોક્ષકા મારગરૂપી પરિણામ-નિશ્ચય, સચ્ચા સમ્યગ્દર્શન સચ્ચા સમ્યગ્જ્ઞાન સચ્ચા સમ્યક્ચારિત્રરૂપ વર્તમાન પરિણામ-પર્યાય, ઉસસે ધ્રુવ રહિત હૈ. સમજમેં આયા ? શોભાલાલજી.

આ પુસ્તક-પાનાં રાખ્યા છે, હિન્દીભાષી ભાઈ આવે, વાંચે તો ખબર પડે કે જૈનદર્શનમેં કયા હૈ ? કેસી ચીજ હૈ ? યે સબ લોજિકસે-યુક્તિસે સિદ્ધ કરતે હૈ, પણ દરકાર નહીં હૈ અનાદિકાલસે. (શ્રોતાઃ પુસ્તક તો હૈ ઉસકે પાસ) (ગુરુદેવઃ) ખોલવાની

દરકાર ક્યાં કરી છે સાંભળવાવાળાએ ! સમજમેં આયા ?

આહા.. હા ભગવાન આત્મા નિત્યાનંદ, શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયકા પરમભાવ-સ્વભાવ ભાવ, એસી ચીજ વો કર્તાસે રહિત ને ભોક્તાસે રહિત. કિસકા ? આ બંધકા કારણરૂપ પરિણામ ઉસકા કર્તા નહીં, મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામ ઉસકા કર્તા નહીં, પણ એ બંધ-મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામસે ભી શૂન્ય હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર બંધ ને મોક્ષકા પરિણામસે શૂન્ય. વો પહેલા બંધ મોક્ષકા કારણ કહા થા. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા, જો ધ્રુવચીજ હૈ, જીસમેં દૈષ્ટિ દેનેસે, દૈષ્ટિકી થાપ દેનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, એસી જો ચીજ હૈ વો ચીજ કર્તા ને ભોક્તાસે રહિત હૈ પર્યાયકા કર્તા ભોક્તા ભી દ્રવ્ય નહીં આહાહા ! સમજમેં આયા ? (શ્રોતા: કર્તા-ભોક્તા દ્રવ્ય શી રીતે હોય ?) સમજમેં આયા ? આહાહા ! અપની નિર્મળ પર્યાય મોક્ષકા માર્ગકી આનંદકી પર્યાય, ઉસકા ભી એ દ્રવ્ય ધ્રુવ કર્તા નહીં ને ઉસકા વો ભોક્તા ભી નહીં. સમજમેં આયા ?

હૈ કિ નહીં સામે પાનાં દિયા હૈ, પંદરસે છપાયા હૈ રામજીભાઈએ (શ્રોતા:) વજુભાઈએ (ગુરુદેવ:) એ તો રામજીભાઈએ કહ્યું 'તું ત્યારે ને કહો સમજમેં આયા ? (શ્રોતા: કારણ પરમાત્મા) (ગુરુદેવ:) હૈ ? કારણ પરમાત્મા, પણ આંહી એ કારણ-ફારણ લેના નહીં, કાર્યકા કારણ એસા આંહી નહીં લેના હૈ. સમજમેં આયા ? વો તો 'નિયમસાર'મેં પર્યાયકા કથન હૈ ને મોક્ષમાર્ગકા ત્યાં કારણ ને કાર્યકી બાત હૈ.

આંહી કાર્યકા કારણ ધ્રુવ, એસા ભી લેના નહીં હૈ. આંહી, સમજમેં આયા ? એ.. ય ? મોક્ષમાર્ગમેં પર્યાયકા કથન હૈ કારણ -મોક્ષમાર્ગ જ પર્યાય હૈ સમજમેં આયા ? વહાંસે તો ઉઠાયા હૈ ત્રીજી ગાથામાં ' ણિયમેણ ય જં કજ્જ ' -નિશ્ચય કરને લાયક હૈ પણ વો તો પર્યાયકી બાત હૈ, દ્રવ્ય તો નિશ્ચયકી પર્યાયકા કર્તા હી નહીં, આ રે ! કૌન-સી અપેક્ષાસે બાત ચલતી હૈ સમજના તો ચાહિએ ને-નિયમેન ચ નિશ્ચયેન યત્કાર્ય' નિશ્ચયથી કરવાલાયક હો તો મોક્ષકા માર્ગ કરવા લાયક હૈ. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર પણ એ કરને લાયક, પર્યાય કરનેલાયક હૈ. દ્રવ્ય તો મોક્ષમાર્ગકી પર્યાયકા કરનેવાલા હી નહીં. આહા.. હા !

(શ્રોતા:) એસા હૈ તો જગહ, જગહ, કુછ લિખાતે હૈ તો હમ ભૂલ જાતે હૈ (ગુરુદેવ:) ભૂલ જાતે હો ? ઠીક કહેતે હો ! ખાતાવહીમેં ખતવતે હો કિ નહીં જગહ-જગહ ભિન ભિન લિખા હો તો ? કે ફલાણાના નામના અંકાવન રૂપિયા, ફલાણાના ઉજાર રૂપિયા, તો જો જો ખાતામેં ખતવના હો તો ખતવતે હો કે નહીં, જુદા-જુદા લિખા હૈ તો ભિન્ન-ભિન્ન ખાતેમેં ખતવતે હો (શ્રોતા: વહાં તો નહીં ભૂલતે) ત્યાં તો ભુલતા નહીં (શ્રોતા: ત્યાં તો નુકસાન છે) (ગુરુદેવ:) આંહી ભી નુકસાન બડા નુકસાન હૈ, ત્યાં તો નુકસાન હૈ હી નહીં આહાહા ! સમજમેં આયા !

પર્યાયકો દ્રવ્યમે ખતવના, દ્રવ્યકો પર્યાયમે ખતવના વો બડી ખતવનીમે ફેર હૈ આ તો વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ વીતરાગદેવે જાના ઉસકી વાણીમે વસ્તુ સ્વરૂપ ઐસા આયા ઔર ઐસા હૈ. ઉસકા નિરૂપણ હોતા હૈ.

વસ્તુ હૈ તો વસ્તુ ધ્રુવ હૈ ઔર એક સમયકા કાર્યરૂપી પર્યાય હૈ, પણ યે કાર્યકા કારણ ધ્રુવ ઐસા અહીંયા નહીં. આહાહા ! સમજમે આયા ? ધીમે-ધીમે સમજના યહ તો અમૃતકા ઝરણા હૈ, લ્યો ઝરણાં છે જયકુમાર ભી કહતે હૈ ભગવાન ! બાત તો ઐસી હૈ કોઈ અલૌકિક બાત હૈ.

‘જીવ’ કૈસા જીવ ? કે ઉપર કહા ઐસા ‘સર્વવિશુદ્ધ-પારિણામિક-પરમભાવ ગ્રાહક-શુદ્ધ ઉપાદાનભૂત’ શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયસે ધ્રુવ ત્રિકાળી ચૈતન્ય ભગવાન અપના નિજ સ્વરૂપ નિજસ્વરૂપ કાયમ રહનેવાલી ચીજ સત્ હૈ તો આદિ અંતકા ભાવ વિનાકી ચીજ વો (જીવ) કર્તૃત્વ-ભોક્તૃત્વસે (શૂન્ય હૈ) યે અપની પર્યાયકા કર્તા ઔર ભોક્તાસે યે ધ્રુવ-દ્રવ્ય તો રહિત હૈ. સમજમે આયા ?

વિશેષ આયેગા પીછે હોં સ્પષ્ટીકરણ બહોત આયેગા યે તો (૩૨૦) ગાથા હૈ ન બડી આહાહા ! જૈન ધરમ કિસકો કહતે હૈ ઉસકી તો ખબર નહીં. જૈનધરમકી પર્યાય-ધરમ તો પર્યાય હૈ અહીં તો કહતે હૈ કે ધર્મ વીતરાગી પર્યાય હૈ ઉસકા ભી દ્રવ્ય તો કર્તા હી નહીં, ભોક્તા હી નહીં. આહા.. હા ! સમજમે આયા ?

ધ્રુવ ચિદાનંદપ્રભુ નિત્યાનંદ નિર્વિકલ્પ નિષ્ક્રિય અભેદ ઐસા જો ધ્રુવસ્વભાવ-ઐસા જો જીવ, વો જીવ, વો જીવ, અપની પર્યાયમે રાગ ઔર નિર્મળપર્યાય-દોનોં કા કર્તા નહીં અને દોનોંકા યે ભોક્તા હી નહીં. સમજમે આયા ?

બંધ-મોક્ષકે કારણસે શૂન્ય હૈ, ભગવાન આત્મા, નિત્યાનંદ પ્રભુ ! ધ્રુવ, સત્ યે તો બંધકે કારણ-મિથ્યાત્વ, અપ્રત, પ્રમાદ, કષાય, યોગ યે પરિણામસે ભી ધ્રુવ તો શૂન્ય હૈ. યે પરિણામ ધ્રુવમે હૈ નહીં. ઔર મોક્ષકા મારગ મોક્ષકા કારણ હૈ ને ક્ષાયિક સમકિત, ક્ષાયિક ચારિત્ર, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન કેવળજ્ઞાન, અહીં તો કારણ છે, મોક્ષકા કારણ સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્ર વીતરાગીપર્યાય અવસ્થા હાલત, એ કારણથી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ, યે પરિણામ ધ્રુવમે હૈ નહીં. આહા.. હા ! સમજમે આયા ?

બંધ-મોક્ષકા કારણ ઔર પરિણામ, એ કયા લિયા વળી ? બંધ-મોક્ષકા પરિણામ એમ. વો કારણ થા- બંધ-મોક્ષકા કારણ અને આ બંધ-મોક્ષરૂપી સ્વતઃ પરિણામ. કેવળજ્ઞાનકા પરિણામ-સિદ્ધકી પર્યાયરૂપી પરિણામ અને બંધકા પરિણામ-વર્તમાન મિથ્યાત્વ આદિ, એ પરિણામસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. આહાહા ! સમજમે આયા ? એ સિદ્ધકી પર્યાય અનંત કેવળજ્ઞાન અનંત કેવળદર્શન અનંતવીર્ય અનંત આનંદ ઐસી જો મોક્ષકી પર્યાય હૈ ઉસસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. ધ્રુવમે મોક્ષકી પર્યાય હૈ નહીં આહાહા ! સમજમે આયા ?

ભારે વાત ભાઈ ! બંધ-મોક્ષકા કારણ અને બંધ મોક્ષરૂપી પરિણામ, બેય લેના, બંધ-મોક્ષકે કારણસે ભી શૂન્ય હૈ આત્મા-ધ્રુવ. ઔર બંધ-મોક્ષકે પરિણામસે ભી વસ્તુ (ધ્રુવદ્રવ્ય) શૂન્ય હૈ-ઉસકા નામ અહી ભગવાન ધ્રુવ ચીજ, જીવ કહનેમે આતા હૈ, યે ઉપર દૈષ્ટિ દેનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ આહાહા ! સમજમે આયા ?

સમજમે આયે ઐસી ચીજ હૈ હોં, ઐસી કોઈ ભાષા ઐસી નહીં હૈ ભલે કઠણ પડે અંદર ગોઠવવામાં પણ માર્ગ તો આ છે ચીજ ઐસી હૈ ઐસા તો ખ્યાલ આવેને ઉસકો અંદર ?

ચિદ્બિમ્બ પડા હૈ અંદર.. ધ્રુવ સત્ હૈ વસ્તુકા સ્વરૂપ ધ્રુવ, યે ' જીવ ' અપની પર્યાય જો કહનેમે આતા હૈ ઉસકા ભી કર્તા-ભોક્તા નહીં અને વો બંધ-મોક્ષકા કારણરૂપ જો પરિણામ હૈ ઉસસે યે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. ઔર બંધ ને મોક્ષકા સીધા પરિણામ પૂરા બંધના પરિણામ મોક્ષકા, (જોહે) ઉસ પરિણામસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ ચીમનભાઈ ? આવું કોઈ દિ ' સાંભળ્યું તું ? (શ્રોતાઃ) બંધ-મોક્ષનાં કારણ ને પરિણામ તો છે ને ? (ગુરુદેવઃ) કીધું ને ! બંધ-મોક્ષકા પરિણામ હૈ પણ બંધ-મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામ અને બંધ-મોક્ષનાં પોતાનાં પરિણામ એમ. સમજમાં આવ્યું ? બંધ-મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામ ઔર બંધ-મોક્ષરૂપ પરિણામ સમજે નહીં ? બંધ જો હૈ ઉસકા કારણ મિથ્યાત્વ આદિ એ પરિણામ, એ પરિણામસે શૂન્ય, ઔર મોક્ષકે કારણ મોક્ષકા માર્ગરૂપ પરિણામ સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાન, એ પરિણામસે ધ્રુવ શૂન્ય અને બંધપરિણામ-સીધા બંધ પરિણામ વર્તમાન કારણ બંધકા કારણ નહીં બંધ પરિણામ ને મોક્ષનાં પરિણામ, મોક્ષના (સીધા) પરિણામ ઉસસે ભી (ધ્રુવ) શૂન્ય. પંડિતજી ? હૈ ઐસી ચીજ હૈ કે નહીં ? આખું વાંચી ગયા હૈ ને પહેલે ઘરે (શ્રોતાઃ વાંચ્યું 'તું પણ આવું નહોતું વાંચ્યું) આ પંડિતજી છે બેય અને આ વકીલ હૈ કો ' સમજમે આયા ? (શ્રોતાઃ એમણે સમાજના કામ કર્યા છે) (ગુરુદેવઃ) ધૂળેય કરતા નહીં હૈ સમાજકા કામ, સમાજકા કામ કોણ કરતે હૈ ?

આંહી તો કહતે હૈ દ્રવ્ય, અપની પર્યાયકો કરે નહીં, તો સમાજકા (કામ) કહાંસે કરે ? આહાહા ! વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકા મારગ આત્મા હોં આત્માકા વીતરાગ એટલે તું, તેરા પરમેશ્વર વીતરાગસ્વરૂપસે ભરાપડા હૈ. ઐસી ધ્રુવ ચીજ-અપની પર્યાયકો કરે ને ભોગવે નહીં તો પરકો સમાજકો કોણ કરે ? અભિમાન કરકે મિથ્યાત્વભાવકો કરે ! તો ભી વો મિથ્યાત્વભાવસે ધ્રુવ તો શૂન્ય હૈ, સમજમે આયા ? આહાહા !

બંધ-મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામ, એમ લેના, બંધ-મોક્ષકા કારણરૂપ પરિણામ, ઉસકા કારણરૂપે અને બંધ-મોક્ષરૂપી પરિણામ, ઉસસે શૂન્ય હૈ, ધ્રુવ ઐસા ધ્રુવ ઉસસે ખાલી હૈ, અપના આનંદ આદિ ગુણોસે ભરપૂર હૈ પણ ઐસી પર્યાયસે શૂન્ય હૈ, (વાહરેવાહ) ગજબ વાત હૈ (શ્રોતાઃ) નિર્મળ પર્યાયસે ભી ? (ગુરુદેવઃ) નિર્મલ પર્યાયસે

ભી વે (ધ્રુવ) શૂન્ય હૈ કહાને !

મોક્ષનાં કારણ ને મોક્ષપર્યાય-સિદ્ધકી પર્યાયસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ, પર્યાય હૈ ને, પર્યાય તો એક સમયકી અવસ્થા હૈ (ઉસસે શૂન્ય) ધ્રુવ ચીજ હૈ ત્રિકાળી ધ્રુવ જો કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય ને સિદ્ધકી પર્યાયસે ખાલી હૈ, સિદ્ધકી પર્યાય ઉસમેં હૈ નહીં, પર્યાય પર્યાયમેં હૈ, ધ્રુવમેં હૈ નહીં. ભારે વાત ભાઈ ! એય ? સંજય આતે હૈ ને ખ્યાલ. ઠીક આ તો અમૃત રેડતે હૈ અમૃત. સમજમેં આયા ?

ઓહો ! બે લીટીમેં કિતના ભર દિયા હૈ, આગે વિશેષ આયેગા હોં સ્પષ્ટ કરેંગે, આ તો એસી વાત કહનેમેં આ ગઈ હૈ એસા યહાં કહા હૈ ' સર્વવિશુદ્ધ જ્ઞાન અધિકાર ' ઉપાડા હૈ ઉસમેં એસી બાત કહનેમેં આ ગઈ હૈ.

' એસા સમુદાય પાતનિકામેં કહા ગયા થા ' દેખો ! પહેલે સંસ્કૃતટીકામેં વો ગાથા પહેલે આ ગઈ હૈ ઉસમેં યે કહેનેમેં આ ગયા હૈ. સમજમેં આયા ? હજી તો આંહી માથાકુટ બહારની, દયા-દાન ને વ્રત કરો તો તમને ધરમ થાય, ધૂળેય ન થાય હવે સાંભળને ! (શ્રોતાઃ) પંચમકાળમાં થાતો હશે ! (ગુરુદેવઃ) પંચમકાળમાં ય ન થાય. સુખડી છે તે પંચમકાળમાં પેશાબની થાતી હશે ? આટા, સાકર ને ઘી એ ત્રણેકી સુખડી હોતી હૈ, પંચમઆરામેં એ ત્રણેકી જગાએ પાણીને ઠેકાણે પેશાબ ને સક્કરને ઠેકાણે કાદવ, ઉસકી સુખડી બનતી હૈ ? એય.. શેઠ ? (શ્રોતાઃ) મા 'રાજ આપ બાર-બાર વ્યવહારકા નિષેધકી બાત કરતે હો તો કોઈ નદીમેં ડૂબતા હો તો ડૂબને દે ? (ગુરુદેવઃ) પણ કોણ ડૂબને દે, એને કરે કોણ ? વો તો એસી દેહકી ક્રિયા હોનેવાલી હો તો હુએ બિના રહે નહીં, વિકલ્પ આવે તો કરતા હૈ પણ વિકલ્પ આયા તો દેહકી ક્રિયા હુઈ એસા નહીં હે, ઔર દેહકી ક્રિયા હુઈ તો બચ ગયા વો એસા ભી નહીં. (શ્રોતાઃ) બચાવવાનો ભાવ આવ્યો તે ધર્મ તો હુઆ ? (ગુરુદેવઃ) ધર્મ તો ઉસમેં કહાં હૈ ? પુણ્ય-રાગ હૈ ઔર રાગ અપનેકો હિતકર માનતા હૈ વો તો મિથ્યાત્વકા પોષક હૈ.

અજર પ્યાલા હૈ ભાઈ વીતરાગકા મારગ હૈ બાપુ ! આહા.. હા ! (શ્રોતાઃ) મારગને તો આપ પર્યાય કરાવો છો ને પર્યાય તો દ્રવ્યમાં છે નહીં. (ગુરુદેવઃ) હૈ ? મારગ પર્યાય હૈ, કર્તૃત્વ પર્યાયમેં હૈ, કર્તૃત્વ દ્રવ્યમેં કેસા ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? કર્તવ્ય-કર્તવ્ય જે કહના યહ તો પર્યાયમેં હૈ, એસી પર્યાયસે તો ભગવાન કૃતકૃત્ય હિ હૈ કર્તવ્ય ઉસકા કોઈ હૈ હી નહિ કર્તા ભગવાન હૈ હી નહીં એય નંદકિશોરજી ? હૈ કિ નહીં ઈસમેં ? (શાસ્ત્ર) પાનાં હૈ વો શબ્દકા તો અર્થ હોતા હૈ-જ્ઞાન તો કરના પડેગા ન, અભી તક સૂના થા કુછ ને આ વાત હૈ દૂસરી આહા... હા ! (શ્રોતાઃ) દિગમ્બરકી વાણીમેં દિગમ્બર હોનેકી હી બાત હૈ (ગુરુદેવઃ) દિગમ્બરની વાણીમેં દિગમ્બર હોના-દિગમ્બર નામ રાગ વિના પર્યાય વિનાકી દૈષ્ટિ કરના વો દિગમ્બર હૈ (શ્રોતાઃ) સબકા અર્થ બદલ દિયા (ગુરુદેવઃ)

સબકા અર્થ બદલ દિયા-આ અમારે શેઠ કહતે હૈ. સમજમેં આયા ? જૈસા થા વૈસા અર્થ હૈ-આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અહીંયા તો કહતે હૈ કે જ્યાં દૈષ્ટિ નાખના હૈ, એ કર્તવ્ય પર્યાયમેં હૈ મોક્ષમાર્ગકી પર્યાય કર્તવ્ય હૈ પણ વો તો પર્યાયકા કર્તવ્ય હૈ, ધ્રુવમેં કર્તવ્ય હૈ હી નહીં (શ્રોતાઃ) કબ ? (ગુરુદેવઃ) ત્રિકાળ એ ત્રિકાળ હૈ, વો બાત તો કિયા-પરિણામસે શૂન્ય હૈ તો ઉસકા અર્થ કયા હૈ ? સમજમેં આયા ? પરિણામ-મોક્ષનાં પરિણામ જો નિશ્ચયસમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનચારિત્ર હૈ વે પરિણામ હૈ વો પરિણામ કર્તવ્ય હૈ તો વો કર્તવ્ય તો દ્રવ્યમેં હૈ નહીં, પરિણામમેં કર્તવ્ય હો તો હો... આહાહા ! શોભાલાલજી ? કભી સૂના હી નહીં હોય ન્યાં બીડીમાં કયાં આ ? હતું ય નહીં આ પાછું ત્યાં શેઠ એમ કહે છે ને ! ન્યાં તો થા હી નહીં ને !

આહાહા ! માર્ગ તો એસા હૈ લોકોકો ખ્યાલ નહીં પર્યાય ઉપર ઈતના જોર-રાગ ઉપર જોર દેતા હૈ અરે, ભગવાન રાગ ને પર્યાય તો તેરેમેં હૈ હી નહીં, સૂન તો સહી, કિતના જોર તેરે દેના હૈ ? પર્યાય ઉપર જોર દેગા તો મૂઢ-મિથ્યાદૈષ્ટિ હોગા, સમજમેં આયા ? લાલચંદજી.

અજર ખ્યાલા પિઓ મતવાલા, ચિન્હી અધ્યાત્મવાસા;

આનંદધન ચેતન હૈ ખેલે, દેખે લોક તમાશા.

આહા.. હા ! ભગવાન તો આનંદકંદ હૈ, વહ જગતકા સાક્ષી ભી નહીં ભાઈ ? (શ્રોતાઃ) સાક્ષી તો પર્યાયમાં હોય ને ! (ગુરુદેવઃ) સાક્ષી તો પર્યાય હૈ-સમજમેં આયા ? એસી એસી સાક્ષીકી પર્યાય તો ઉસમેં અનંત પડી હૈ, ત્રિકાળ લેના હૈ આંહી તો... સમજમેં આયા ? આ હરખ-જમણકી ગાથા હૈ આ, લગ્ન થયા પછી કરતે હૈ ને આખિરકા જમણ, અમારે અહીંયા કરતે હૈ કાઠિયાવાડમેં (શ્રોતાઃ) હવે પાર્ટી હો ગઈ ! (ગુરુદેવઃ) પાર્ટી હો ગઈ તો વો લો. અમારે પહલે લગન હોતા થા ને તો લગનમેં-શાદીમેં પહેલે સાત ટંક જમાડતે થે, સાત ટંક સમજે ? ત્રીન દિન ઔર એક આઘા દિન. (શ્રોતાઃ) હમારે યહાં ભી પાંચ-પાંચ દિન હોતા થા. (ગુરુદેવઃ) યહાં ભી પહલે એસા હોતા થા (શ્રોતાઃ) બ્રાહ્મણોમાં તો મહિનો (ગુરુદેવઃ) બ્રાહ્મણોમેં તો એક મહિના-મહિના અમારા ગામમાં હૈ એક શ્રીમાળી બ્રાહ્મણ. એક મહિના રખે જાનકો, પીછે આખિરકે દિન જમણ કરે (હરખજમણ) એટલે સારામાં સારું ને ઊંચામાં ઊંચું જમણ કરે, એમ આ સારામાં સારું ને ઊંચામાં ઊંચું જમણ છે આ. સમજમેં આયા ? (શ્રોતાઃ) યહાં કિસકી શાદી હો રહી હૈ ? (ગુરુદેવઃ) શાદી, આત્માકી.. ભાઈ ? આહાહા !

ભગવાન આત્મા આંહી તો કહતે હૈ કે શાદીકે પરિણામસે ભી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ, ઔર શાદીકા કયા, મોક્ષકા મારગકે પરિણામસે ભી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ, ઓ તો કયા સિદ્ધપદકી પર્યાયસે ધ્રુવ શૂન્ય હૈ. આહાહા ! શુદ્ધતાકી પર્યાય જો હૈ ઉસસે ભી ધ્રુવ શૂન્ય હૈ શુદ્ધ નહીં

પણ ધ્રુવ શૂન્ય હૈ ક્યોંકિ કેવળજ્ઞાન આદિ તો ક્ષાયિક પર્યાય હૈ-વો ક્ષાયિકભાવ હૈ વો આયેગા, ક્ષાયિકભાવ તો પર્યાય હૈ, પર્યાય ધ્રુવમેં નહીં હૈ, પારિણામિકભાવ તો ત્રિકાળી ધ્રુવ હૈ ઉસમેં પર્યાય-કર્યાય કેસી ? સમજમેં આયા ?

‘બંધ-મોક્ષકે કારણ ઔર કર્તૃત્વ-ભોક્તૃત્વસે ઔર પરિણામસે શૂન્ય’ એસા સમુદાયપાતનિકામેં કહનેમેં આયા થા-કથનમેં પહલે આ કહના થા એસા આ ગયા થા, પશ્ચાત ચાર ગાથા દ્વારા જીવકે અકર્તૃત્વગુણકે વ્યાખ્યાનકી મુખ્યતાસે સામાન્ય વિવરણ કિયા ગયા, પહલે આ આ ગયા હૈ, અબ વિશેષ પીછે કહેગા ભાવ જો ખાસ કહેના હૈ વો ચાર ગાથા દ્વારા, જીવ અકર્તૃત્વ હૈ-જીવમેં કર્તૃત્વ હૈ હી નહીં પરકા, પર્યાયકા. અકર્તૃત્વગુણકે વ્યાખ્યાનકી મુખ્યતાસે-મુખ્યતાસે સામાન્ય કથન કિયા ગયા-વિવરણ કિયા, વિવરણ કહો કે કથન કહો, તત્ પશ્ચાત્ ચાર ગાથા દ્વારા શુદ્ધકો ભી પ્રકૃતિ કે સાથ જો બંધ હોતા હૈ યે અજ્ઞાનકા માહાત્મ્ય હૈ, એસા અજ્ઞાનકા સામર્થ્ય કહનેરૂપ વિશેષ વિવરણ કિયા ગયા થા.

કયા કહતે હૈ જુઓ ! અરે, એસા ભગવાન શુદ્ધ ધ્રુવ પ્રભુ ! જિસમેં પર્યાય ભી નહીં તો વિકાર તો કહાં આયા ? એસી ચીજમેં આ બંધ જો અજ્ઞાનકા પ્રગટ હોતા હૈ ઔર કર્મકા બંધ હોતા હૈ વો તો અજ્ઞાનકા માહાત્મ્ય હૈ. સ્વરૂપકા ભાન નહીં યે અજ્ઞાનકે કારણસે બંધ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? (શ્રોતાઃ) અજ્ઞાનનું માહાત્મ્ય ? (ગુરુદેવઃ) અજ્ઞાનકા માહાત્મ્ય હૈ ને અજ્ઞાનકા માહાત્મ્ય હૈ કિ નહીં ઇતના ?

આહા ! વસ્તુકા માહાત્મ્ય છોડકર, અજ્ઞાનકા માહાત્મ્ય ! આ કયા હુઆ ! ચિદાનંદ ભગવાન કેટલાક કહતે હૈ ને કે આત્મા શુદ્ધ હૈ પવિત્ર હૈ ને ! ઉસમેં યે અજ્ઞાન કહાંસે આયા ? એમ કેટલાક કહે છે (એનો ઉત્તરઃ) ઈ પર્યાયમેં ઉત્પન્ન કિયા તો આયા. સમજમેં આયા ?

ચિદાનંદ ભગવાન, નિત્યાનંદકા નાથ ઉસકે ઉપર દૈષ્ટિ ન કરકે એક સમયકા રાગ ઔર પર્યાય ઉપર દૈષ્ટિ કરકે અજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, અજ્ઞાનકે કારણ એસા ધ્રુવ સ્વરૂપ હોને પર ભી બંધ હોતા હૈ, સમજમેં આયા ? એસા અજ્ઞાનકા સામર્થ્ય કહા હૈ જુઓ અજ્ઞાનકા સામર્થ્ય કહા હૈ ભ્રમણાકા સામર્થ્ય ! આહાહા ! (શ્રોતાઃ) પર્યાય એક ને એનું સામર્થ્ય કેવું ? ગુરુદેવઃ હૈ ને !

આહા.. હા ! મહાપ્રભુ ! ત્રિકાળ આનંદકંદકા નાથ, ઉસકા આશ્રય ન કિયા ઔર એક સમયકી પર્યાય-રાગકા આશ્રય કિયા, અજ્ઞાન હુઆ, અજ્ઞાનકા સામર્થ્ય હૈ યે બંધકા કારણમેં તો... સમજમેં આયા ? (શ્રોતાઃ) ધરમનું સામર્થ્ય છે ને બંધમાં (ગુરુદેવઃ) ધરમનું સામર્થ્ય બંધમેં કહાંસે આયા ? સમજમેં આયા ? એ.. ય આ રાગસે ધરમ હોતા હૈ એમ કહતે હૈ કિ નહીં ? વ્યવહાર રત્નત્રયસે નિશ્ચયરત્નત્રય હોતા હૈ, ધૂળમેંય હોતા

નહીં સૂન તો સહી. જેટલા વ્યવહાર સાધન-જ્ઞાન કહ્યા છે ઈ નિશ્ચયસે સાધન નહીં પણ બાધક છે. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકે ખુલા લિયા છે. કો 'સમજ'માં આયા ? સાધક કહ્યા વોહી બાધક છે સમજમાં આયા ?

અલૌકિક ચીજ ! પર્યાય જો અંદરમાં વર્તમાનમાં વર્તતી છે, એ પર્યાયસે ભી વો વસ્તુ અંદર શૂન્ય છે એસા પ્રથમ કથનમાં આ ગયા છે, પછી લિયા કિ બંધ કર્યો હોતા છે એસી ચીજમાં બંધ કર્યો હોતા છે ? કર્મકા બંધ કિયા તો કર્યો બંધ આયા ? તો કહતે છે સ્વરૂપકા ચિદાનંદ ભગવાન, ઉસકા ખ્યાલ બિના-જ્ઞાન બિના, ઉસકા અજ્ઞાનસે બંધ હોતા છે, સમજમાં આયા ? અજ્ઞાનકા માહાત્મ્ય છે, એસા અજ્ઞાનકા સામર્થ્ય કહ્યા, એસા અજ્ઞાનકા સામર્થ્યરૂપે વિશેષ વિવરણ કરનેમાં આયા. તત્પશ્ચાત્ ચાર ગાથા દ્વારા જીવકા અભોક્તૃત્વગુણકા વ્યાખ્યાનકી મુખ્યતાસે વ્યાખ્યાન કરનેમાં આયા-પહેલે કહ્યા થા પણ અભોક્તૃત્વ ગુણકા સામાન્ય વ્યાખ્યાન થા, પહેલે-પહેલે આયા ન, એ અભોક્તૃત્વગુણકા વિશેષ વ્યાખ્યાન છે, ત્યાર બાદ દો ગાથા કહનેમાં આવી જિસકે દ્વારા, પૂર્વે બાર ગાથામાં 'શુદ્ધ નિશ્ચયસે' કર્તૃત્વ-ભોક્તૃત્વકે અભાવરૂપ-શુદ્ધ નિશ્ચયસે ભગવાન આત્મા, પર્યાયકા કર્તા ને ભોક્તા નહીં તથા બંધમોક્ષકે કારણ ને પરિણામકા અભાવરૂપ-પહેલે શૂન્ય કહ્યા થા, સમજમાં આયા ?

ધ્રુવ ભગવાન આત્મા, વો તો બંધકા કારણ ને મોક્ષકા કારણ પરિણામ ઔર બંધને મોક્ષરૂપ પરિણામસે અભાવરૂપ છે, ત્યાં શૂન્ય કહ્યા થા, યહાં અભાવ કહ્યા, એસી બાત આ ગઈ છે સમજમાં આયા ? જો વ્યાખ્યાન કિયા ગયા, ઉસકા હી ઉપસંહાર કરનેમાં આયા, ઉસકા હી ઉપસંહાર છે, ઈસ પ્રકારસે સમયસારકી 'શુદ્ધાત્માનુભૂતિ-લક્ષણ' - દેખો ! ભગવાન આત્મા ધ્રુવ ! ઉસકા અનુભૂતિ-અનુભવ હોના, એસી અનુભૂતિ જિસકા લક્ષણ એસી 'તાત્પર્યવૃત્તિ' નામકી ટીકામાં મોક્ષાધિકાર સંબંધી ચૂલિકા સમાપ્ત હુઈ અથવા અન્ય પ્રકારસે વ્યાખ્યાન કરને પર, યહાં મોક્ષ અધિકાર સમાપ્ત હુઆ.

ફિર વિશેષ કહનેમાં આતા છે, હવે વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ આયેગા, કહતે છે ઔપશમિકાદિ પાંચ ભાવોમાં કિસ ભાવસે મોક્ષ હોતા છે ? વહ વિચારનેમાં આતા છે, હવે જરી 'ક બાત (શ્રોતાઃ) વો તો પર્યાયકી વાત (ગુરુદેવઃ) પર્યાયકી બાત છે. એ પાંચ ભાવોમાં એક (ભાવ) દ્રવ્ય ભી છે અને ચાર પર્યાયોં છે તો કયા ભાવે મોક્ષ હોતા છે ? ઉસમાં કઈ પર્યાયસે મોક્ષ હોતા છે ? કઈ અવસ્થાસે આત્માકી મુક્તિ હોતી છે ? સમજમાં આયા ?

“ઔપશમિકાદિ પાંચ ભાવોમાં કિસ ભાવસે મોક્ષ હોતા છે” અબ વહ વિચારતે છે, હવે ભાવ કયા ? ત્યાં ઔપશમિક પહેલે ભાવ, ઉપશમિકકા અર્થઃ આત્મામાં સમ્યગ્દર્શન ને સમ્યક્ચારિત્ર હોતા છે, વો ઉપશમભાવરૂપ છે. ક્ષય નહીં, ઉસકી પ્રકૃતિકા પરમાણુ પડા છે, જેસે જલમાં મેલ છે ઉસમાં ફટકડી નાખનેસે મેલ બેઠ ગયા છે, મેલ સમજ્યાને

નીચે જલમેં મેલ બેસી ગયો છે, નીકળી ગયો નથી, એસે આત્મામેં ઈ સમ્યગ્દર્શનમેં ઉપશમ, પ્રકૃતિકા ઠરના-ઠરના અંદર વહ ઉપશમ હુઆ, પ્રકૃતિકા અભાવ(ક્ષય) નહીં હુઆ હૈ, સમજમેં આયા ?

એક દાખલો યાદ આવ્યો અમારે પાલેજમાં, મનસુખને ખબર નો હોય એનાં પહેલાંની-તારા જન્મ પહેલાંની વાત છે, એક વખાર હતી ને વખાર પાછળ છે ને તેની નીચે એક સર્પ ગરી ગયેલો મોટો, ઘણાં વરસની વાત છે એનાં પહેલાંની વાત છે અમારે ત્યાં (પાલેજમાં) દુકાન હતી ને ! વખાર મોટી, સર્પ મોટો, કાઢવો શી રીતે ? ઘણાં લોકો આવી ચડયા તેમાં કો 'ક મોટો હશે ને તેણે કહ્યું ટાઢું પાણી છાંટો (શ્રોતાઃ) પાણી છાંટે તો રહે નહીંને મરે નહીં (સર્પ) મરી પણ ન જાય અને નીકળી જાય, પાછળ વખાર હતી ને ત્યાં નીચે સર્પ, તારો જન્મ તો ચીમોતેરમાં થયો, એનાં પહેલાંની વાત છે. ઈ સર્પ, મોટો સર્પ હવે તેને પકડવો શી રીતે ? અને નીચે શું કહેવાય ? હડફો-હડફો ! હડફો એટલે લાકડાનો-લાકડાની પેટી, હવે લાકડાની પેટીમાં માલ (પેટી) ઉપાડવી શી રીતે ? સમજાણું ? કોઈએ કહ્યું કે પાણી છાંટો પહેલા પાણી છાંટયા પછી પકડો, એમ આ પ્રકૃતિને ઉપશમ પાણી છાંટયું પહેલું (એ ઉપશમ) સમજમાં આવ્યું ?

દર્શનમોહની પ્રકૃતિ ને ચારિત્રમોહની પ્રકૃતિ ઉપર પાણી છાંટયું, ઉપશમ કર્યું પહેલું (પ્રકૃતિ શાંત થઈ ગઈ) અભાવ કર્યો નથી, એવું પર્યાયમાં ઉપશમ, યાદ આવી ગયું (દૃષ્ટાંત) સમજમાં આવ્યું ? એસા સમ્યગ્દર્શન, (દૃષ્ટાંત) ઘણી વખત યાદ આવતું.

ઉપશમ સમ્યગ્દર્શન પહેલે કહા દેખો ! ઉસમેં દોહી લે લેના, ઔપશમિકકા દો પ્રકાર-એસા લેના એક ઉપશમસમ્યગ્દર્શન ઔર ઉપશમચારિત્ર-દો પ્રકાર ચહ ક્ષાયોપશમિકકા અઢાર પ્રકાર-તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં અઢાર (પ્રકાર) દિયા હૈ. (મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યય એ ચાર જ્ઞાન, કુમતિ, કુશ્રુત, કુઅવધિ એ ત્રણ અજ્ઞાન ચક્ષુ, અચક્ષુ, અવધિ એ ત્રણ દર્શન, ક્ષાયોપશમિક દાન-લાભ-ભોગ-ઉપભોગ-વીર્ય એ પાંચ લબ્ધિ, એમ ચાર+ત્રણ+ત્રણ અને પાંચ ભેદો તેમજ ક્ષાયોપશમિક ચારિત્ર અને સંયમા સંયમ, ક્ષાયોપશમિકભાવના અઢાર ભેદ છે. ' તત્ત્વાર્થસૂત્ર ' એસે અઢાર ભાવ હૈ યે તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં હૈ ઔર ક્ષાયિકકા નવ બોલ હૈ (કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ક્ષાયિકદાન, ક્ષાયિકલાભ, ક્ષાયિકભોગ, ક્ષાયિક ઉપભોગ, ક્ષાયિક વીર્ય તથા ' ય ' કહેતાં ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વ અને ક્ષાયિક ચારિત્ર-એમ ક્ષાયિકભાવના નવ ભેદ છે ' તત્ત્વાર્થસૂત્ર અ. ૨. સૂત્ર ૪ ') ઔર ઉદયના એકવીસ બોલ હૈ. તત્ત્વાર્થ સૂત્રકે (તિર્યચ, નરક, મનુષ્ય, દેવ એ ચાર ગતિ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ ચાર કષાય, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, અને નપુંસકવેદ એ ત્રણ લિંગ, મિથ્યાદર્શન, અજ્ઞાન, અસંયમ, અસિદ્ધત્વ તથા કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, પીત, પદ્મ, શુકલ એ છ લેશ્યા એમ ચાર+ચાર+ત્રણ+એક+એક+એક એક અને છ -એ બધા

મળીને ઔદયિકભાવના એકવીસ ભેદો છે.

એ ચાર ભાવ પર્યાયરૂપ છે, એ ચારે ભાવ અવસ્થારૂપ છે, ત્રિકાળી ધ્રુવસ્વરૂપ નહીં. થોડા સમજના પડે ભઈ લંબા કેટલાકને ખબરેય ન હોય, પાંચ ભાવના નામેય આવડતા ન હોય પાંચ ભાવ છે તો આ ચાર ભાવ તો પર્યાયરૂપ છે, અવસ્થા છે. આત્મા ધ્રુવ જો છે ત્રિકાળ વો તો પારિણામિકભાવે છે, વો તો દ્રવ્યરૂપ છે, અને આ ચાર છે ઈ પર્યાય-અવસ્થારૂપ છે બેય મળીને પૂરા પ્રમાણકા વિષય બનતા છે, સૂક્ષ્મ થોડા આ ગયા. સમજમેં આયા ?

એ ચાર ભાવ પર્યાયરૂપ છે, પર્યાય સમજે ? અવસ્થા, પહેલે કહા ને જો ધ્રુવ, શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયે જો જીવ ધ્રુવ, ઉસકી પર્યાયરૂપે આ ચાર ભાવ છે, એ ચાર ભાવ ધ્રુવરૂપ નહીં, તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં આતા છે પણ વિચાર નહીં દરકાર નહીં, આ તો દશલક્ષણી પર્વમેં બોલે જાય ગડિયા, ગડિયા બોલ્યે જાય પંડિતજી ? નંદકિશોરજી ? છે ગડિયા !

તો કહતે છે ઈ ચાર ભાવ પર્યાયરૂપ, વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ આગે આયેગા-
(પ્રમાણ વચન)